

Vaarwel aan het Landschap ?

De stroomversnelling waarin onze maatschappij na de tweede wereldoorlog is terecht gekomen heeft op onze steden en op ons landschap een onuitwisbare stempel gedrukt. De uitdaging — zowel ten aanzien van het algemeen beleid als ten aanzien van het ruimtelijk beleid — om visies te ontwikkelen over, en vorm te geven aan het beeld van de moderne geïndustrialiseerde maatschappij is enorm. Nooit voorheen was de problematiek zo omvangrijk. Door de grote kompleksiteit van onze technologische maatschappij verloor de architect zijn universele rol in het vormgevingsproces en moest hij zijn plaats delen met en later ruimen voor een grote groep technologische specialisten.

In België heeft men toen niet en ook nu nog niet ingezien dat het noodzakelijk is — wil men een eenzijdig technologische aanpak vermijden — steeds degelijk opgeleide vormgevers te betrekken bij elke ingreep in onze fysische omgeving. Alhoewel men in de ons omringende landen sinds jaren een dergelijke opleiding kent is men er hier in België nog niet aan toe. De vorming van onze architecten, ingenieurs, stedenbouwkundigen, tuin- en landschapsarchitecten verloopt geïsoleerd en is niet gericht op de later onmisbare samenwerking.

Daarenboven is de vorming van de tuin- en landschapsarchitect ontoereikend, waardoor hij meestal in de rol van « versierder » terecht komt, slechts zelden betrokken wordt bij het fundamenteel denken over onze omgeving en zich nauwelijks kan doen gelden ten aanzien van andere disciplines. Met als gevolg : de schaarse uitzonderingen daar gelaten, wordt de vormgeving van onze omgeving thans bepaald door de resultante van eenzijdig denkende technologische disciplines.

Het hoofdkenmerk van deze werkwijze is het niet kwalitatief denken, het niet in vraag stellen van het totale uitzicht van de omgeving, het niet leggen van filosofische, historische, functionele en visuele verbanden.

De Stad en het Landschap

Terwijl stad en landschap onmiskenbare dimensies zouden moeten blijven, die in voortdurende wisselwerking met elkaar fungeren stellen we nu de opheffing van zowel de stad als het landschap vast. Er worden woon- en industriegebieden, autowegen en spaarbekkens gebouwd zonder dat men de implicatie op het landschap of op de stad onderzoekt. De kansen die sommige grootschalige projecten bieden in verband met landschapsopbouw ziet men niet !

Het beeld van de « Stad in het Landschap » verdwijnt. Als een der dichtstbevolkte landen ter wereld hebben wij nochtans bijzonder nood aan bescherming van het open land. Nederland is er dankzij voortreffelijke ruimtelijke ordening in geslaagd de dimensie van zijn landschap en de identiteit van zijn steden te bewaren. In België daarentegen zijn slechts natuurlijke barrières in staat een hindernis te vormen voor de ongebreidelde uitbreiding : Antwerpen behoudt aan zijn westkant zijn « Image of the city » dank zij het Scheldefront, vergelijk met de karakterloosheid van de oostelijke stadsrand. Steden zonder een stevige, beperkende landschapsstructuur breiden zich onherkenbaar uit tot eindeloze woon- en industriegebieden, met de lintbebouwing als voortwoekerende motor (Kortrijk, Brussel, Mechelen, enz.).

De landschapsbescherming door het vastleggen in gewestplannen van agrarische gebieden, natuurgebieden, parkzones, enz., is verdienen. Men is er echter niet in geslaagd deze kwantitatieve bescherming en bestemming in ruimtelijke kwaliteit om te zetten door de beschermde landschappen een structuurgevende rol te laten spelen bij de staduitbreiding.

Via concentrische uitbreidingszones vreten de steden langzaam het landschap omzich heen weg. Met uitzondering van de Ardennen hebben de Belgische landschappen een tere structuur, die door onoordeelkundige bebouwing snel teniet wordt gedaan.

Het open landschap

De landbouw speelt een essentiële rol bij het in stand houden van ons open landschap. De grote economische onzekerheid in deze sector blijkt uit de slechte toestand waarin de meeste oorspronkelijke gebouwen verkeren en het armtierig karakter van de nieuwbouw, de overgang naar bioindustrie, enz. We kunnen ons landschap niet in stand houden zonder een gezonde landbouwsector.

Kan de kleinschalige landschapsstructuur bewaard blijven ondanks onvermijdelijke schaalvergroting in de landbouw-exploitaties ? De dure ruilverkavelingsprojecten komen niet geloofwaardig over als men vaststelt hoe men anderzijds uitstekende landbouwgrond aan verkaveling en industrie laat teloor gaan. De natuurgebieden, provinciale en staatsdomeinen hebben ongetwijfeld hun waarde, maar ze zijn te klein, te weinig geïntegreerd om iets te betekenen in het totale landschapsbeeld. Ze moeten als luttele compensatie dienen voor het ontzaglijke verlies aan landschapspatrimonium en omgevingskwaliteit ten gevolge van een ontbrekend grondbeleid. Na de naoorlogse periode van ongekende economische groei, vol overmoed en materialistische onbezonnenheid zal de recessie verhopelijk bezinning en inzicht brengen. Zoniet, vaarwel landschap !

Paul Deroose.

waar de relatie stad-landschap vroeger nog bestond...

... is ze nu meestal « weggebouwd » door ongestructureerde staduitbreiding

